

کتابخانه ملی ایران

۱۵۶/۴۴



وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

پژوهشکده امام خمینی (س) و انقلاب اسلامی

وابسته به مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته اندیشه سیاسی در اسلام

عنوان:

مشارکت سیاسی در اندیشه سیاسی امام خمینی

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر نوراله قیصری

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر منصور انصاری

پژوهشگر:

پیمان زنگنه

۱۳۸۶ / ۱۱ / ۲۵

شهریور ۱۳۸۶

LORENS

تقدیم به پدر و مادر عزیزم:

آنانکه درس مدارا با دشمنان و مروّت با
دوستان را به من آموختند.

پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی

مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد

عنوان پایان نامه: مشارکت سیاسی در اندیشه سیاسی امام خمینی

دانشجو: پیمان زنگنه

استاد راهنما: دکتر نوراله قیصری

استاد مشاور: دکتر منصور انصاری

تاریخ شروع پایان نامه: بهار ۸۶

تاریخ اتمام پایان نامه: تابستان ۸۶

چکیده فارسی

مشارکت سیاسی به عنوان یکی از عمده ترین دغدغه های نظام سیاسی جمهوری اسلامی ایران در دهه سوم انقلاب اسلامی مطرح می باشد، لذا جهت انجام این مهم پرداختن به ابعاد و زوایای ناگفته مشارکت سیاسی با توجه به مقتضیات ایرانی- اسلامی کشورمان ضرورت اساسی دارد. بگونه ای که پرداختن به مشارکت سیاسی آن هم از منظر امام خمینی به عنوان بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران اهمیت اساسی دارد؛ اما سؤال اساسی که در این پژوهش مطرح می باشد این است که مشارکت سیاسی در اندیشه سیاسی امام خمینی به چه مفهومی است و چه انواع و ساز و کارهایی برای آن می توان متصور شد؟ به این منظور در فصل اول این تحقیق کلیات روشی آورده شده است و در فصل دوم چارچوب نظری رساله ارائه گردیده است. در فصل سوم مفهوم مشارکت سیاسی از دیدگاه امام خمینی مورد توجه قرار گرفته است. و فصل چهارم این نوشته پژوهشی انواع مشارکت سیاسی از دیدگاه امام خمینی را مورد توجه قرار می دهد و در فصل پایانی این پژوهش ساز و کارهای مشارکت سیاسی از دیدگاه امام خمینی آورده شده است. و بالاخره در پایان این فصول نتیجه گیری اجمالی از این پژوهش ارائه گردیده است.

معهد الامام خميني (ره) والثوره اسلاميه للدراسات و التحقيق

المرحله: الماجستير

القسم الدراسي: التفكر سياسى فى الاسلام

عنوان الرسالة: المشاركة السياسية فى الفكر السياسى الامام الخمينى

اسم الطالب: پيمان زنگنه

استاذ المشرف: السيد دكتور نوراله قيصرى

استاذ المساعد: السيد دكتور منصور النصارى

بدايه الرساله: شهر اردبيته عام ١٣٨٧٦ هـ

نهايته الرساله: شهر شهرىور عام ١٣٨٦ هـ.ش.

الموجز

لقد طرحت المشاركة السياسية بمصابه احدى الهواجس فى النظام السياسى للجمهورى الاسلامى الايرانى فى العقد الثالث للثوره الاسلاميه.

لذا الطريقه التى يتم بها اجرا هذا الهدف من زوايا لم تتطرق للمشاركة السياسية مع الاعتبار بمقتضيات لوطنتنا الايرانى - اسلامى لها مرتبة مهمة. و الشكر الذى تتم بها المشاركة السياسية من وجهة نظر الامام خمينى به عنوان مؤسس للجمهورية الاسلاميه الايرانية.

اما السؤال الرئيس الذى طرح فى هذا التحقيق الا ماهو مفهوم مشاركة السياسيه من وجهه نظر و الفكر السياسى للامام الخمينى و ماهى الطريقه التى تيمّ بها تطبيقها على الارض الواقع؟

ولهذا السبب لقد توجهنا فى الفصل الاول من هذا التحقيق للطرق الايساسية وفى الفصل الثانى بشكل نظرى عام للرسالة و فى الفصل الثالث المشاركة السياسية من وجه نظر الامام الخمينى و فى الفصل من هذا البحث اقسام مشاركة السياسية من وجهه نظر الامام الخمينى و فى الفصل الآخر طريق المشاركة من وجهه نظر الام الخمينى و الخاتمه هذا التحقيق خلاصة تشمل كل النقاط التى تناولناها فى هذا التحقيق.

فهرست اجمالی

فصل اول: کلیات روشی

فصل دوم: چهارچوب نظری

فصل سوم: مفهوم مشارکت سیاسی در اندیشه سیاسی امام خمینی

فصل چهارم: انواع مشارکت سیاسی در اندیشه سیاسی امام خمینی

فصل پنجم: سازوکارهای مشارکت سیاسی در اندیشه سیاسی امام خمینی

- خلاصه و نتیجه گیری پایانی

- فهرست منابع

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱-۱۰	فصل اول: کلیات روشی
۱	— طرح مسئله
۲	— هدف پژوهش
۲	— سوالات اصلی و فرعی پژوهش
۲	— پیش فرضها
۲	— فرضیه
۴-۵	— تعریف مفاهیم
۴	۱- مشارکت سیاسی فعالانه
۴	۲- مشارکت سیاسی ساختاری
۴	۳- مشارکت سیاسی غیر ساختاری
۵	۴- ساز و کارهای مشارکت سیاسی
۵	— روش پژوهش
۵	— قلمرو پژوهش
۶-۸	— سوابق و جنبه های جدید پژوهش
۷-۸	— سازماندهی پژوهش
۹-۳۵	فصل دوم: چارچوب نظری
۹-۱۳	— الف) تاریخچه مشارکت سیاسی
۱۳-۱۹	— ب) مفهوم مشارکت سیاسی
۱۴-۱۶	۱- ب: تعریف مشارکت سیاسی
۱۶-۱۹	۲- ب: سطوح مشارکت سیاسی
۱۷	الف-۲- ب: سطح فردی
۱۸	ب-۲- ب: سطح کلان
۱۹	۳- ب: انگیزه های مشارکت سیاسی
۱۹-۲۰	۴- ب: جمع بندی از مفهوم مشارکت سیاسی
۲۰-۲۹	ج- انواع مشارکت سیاسی
۲۰-۲۱	۱- ج: مشارکت سیاسی فعالانه
۲۳-۲۶	۲- ج: مشارکت سیاسی غیر ساختاری
۲۲-۲۵	الف-۲- ج: انقلاب
۲۵-۲۷	ب-۲- ج: کودتا

۲۸ ج-۲: مبارزه مسلحانه زیر زمینی
۲۷-۲۸ د-۲: اعتصاب
۲۸ و-۲: تظاهرات
۲۸-۲۹ ۳- مشارکت سیاسی ساختاری
۲۹-۳۵ ۵- ساز و کارهای مشارکت سیاسی
۲۹-۳۰ ۱- د: احزاب
۳۰-۳۱ ۲- د: انتخابات
۳۱-۳۲ ۳- د: قوه مقننه
۳۲-۳۳ ۴- د: قوه مجریه
۳۳-۳۴ ۵- د: رسانه های جمعی
۳۴-۳۵ (و) جمع بندی و ارائه تعریف بازسازی شده از مشارکت سیاسی
 فصل سوم: مفهوم مشارکت سیاسی در اندیشه سیاسی امام خمینی
۳۷ -مقدمه
۳۷-۴۹ الف- سیاست در نگرش امام خمینی
۴۸-۷۵ ب- مفهوم مشارکت سیاسی در اندیشه سیاسی امام خمینی
۴۹-۷۶ ۱- ب: اهداف مشارکت سیاسی از نگاه امام خمینی
۴۸-۵۲ الف-۱- ب: استقرار حکومت اسلامی
۵۳-۶۳ ب-۱- ب: برقراری عدالت
۵۸-۶۱ ۱- ب-۱- ب: شرایط لازم برای تحقق عدالت از دیدگاه امام خمینی
 الف-۱: شرایط فردی
۵۹ الف-۱- تقوی، پاکي، پاکی، صیانت نفس، ورع و عدالت انسانی
۵۹ الف-۲- ۱: پرهیز از حب نفس و ریاست طلبی، فزون خواهی و مقام پرستی
۵۹ ب-۱: شرایط اجتماعی
۶۰ ۱- ب-۱: نگرش مثبت به رابطه عدالت و آزادی
۶۰ ۲- ب-۱: وحدت و همبستگی اجتماعی و توجه به مصالح عمومی
۶۰ ۳- ب-۱: نفی مدهنه و سازش با ظلم و ستم
۶۲ ۲- ب-۱- ب: راههای رسیدن به عدالت در جامعه از منظر امام خمینی
۶۲-۶۳ ج(۲): آثار تحقق قسط و عدل
۶۳-۷۰ ج-۱- ب: ظلم ستیزی
۶۴-۶۶ ج-۱: مبارزه با استبداد داخلی

۶۶-۶۸ ۲-ج-۱: استکبار سنتیزی
۶۸-۷۰ الف-ج-۱: زمینه های نفوذ مستکبران
۷۰-۷۵ د-۱-ب: حق تعیین سرنوشت
۷۰-۷۱ ۱-د-۱: قیام و استقامت مردم در مبارزه با طاغوت
۷۱-۷۲ ۲-د-۱: انتخابات کارگزاران نظام و مشروعیت حکومت
۷۲-۷۳ ۳-د-۱: امکان تصمیم گیری و مشارکت در اداره امور
۷۳-۷۵ ۴-د-۱: ب: نظارت همگانی بر امور
۷۵-۹۵ ۲-ب: سطوح مشارکت سیاسی از دیدگاه امام خمینی
۷۵-۸۱ ۱-۲-ب: سطح فردی
۷۷-۷۸ الف-۱-۲: کمال جویی
۷۸-۷۹ ب-۱-۲: اراده آزاد
۷۸ ج-۱-۲: دو بعدی بودن انسان
۷۹-۸۱ د-۱-۲: آزادیخواهی
۸۱-۹۵ ۲-۲: سطح جمعی
۸۱-۸۷ ۱-۲-۲: امت
۸۴-۸۷ الف-۱-۲-۲: مفهوم و خاستگاه امت در اندیشه سیاسی امام خمینی
۸۷-۹۱ ۲-۲-۲: ملت
۹۱-۹۲ ۳-۲-۲: قومیت
۹۳-۹۵ د- خلاصه و نتیجه گیری
۹۶-۱۷۶ فصل چهارم: انواع مشارکت سیاسی از دیدگاه امام خمینی
۹۶ -مقدمه
۹۶-۱۱۵ الف- (مشارکت سیاسی فعالانه
۹۷-۱۰۰ ۱-الف: منابع مشروعیت نظام سیاسی از منظر امام خمینی
۱۰۰-۱۰۴ ۲-الف: حق و تکلیف از منظر امام خمینی
۱۰۱-۱۰۲ الف-۲-الف: حق
۱۰۲-۱۰۳ ب-۲-الف: تکلیف
۱۰۳-۱۰۴ ج-۲-الف: نسبت میان حق و تکلیف
۱۰۴-۱۰۷ ۳-الف: ضرورت و اهمیت نقش مردم از دیدگاه امام خمینی
۱۰۷-۱۱۱ ۴-الف: شیوه تأثیرگذاری مردم بر نهادهای حکومتی از دیدگاه امام خمینی
۱۰۷-۱۰۸ الف-۴-الف: مجلس شورای اسلامی
۱۰۸-۱۱۰ ب-۴-الف: نهاد ریاست جمهوری
۱۱۰-۱۱۱ ج-۴-الف: نهاد رهبری
۱۱۱-۱۱۵ ۵-الف: دامنه مشارکت سیاسی از منظر امام خمینی
۱۱۱-۱۱۲ الف-۵-الف: اقلیتها یا افراد بی طرف

۱۱۲-۱۱۴	ب-۵-الف: حمایت کنندگان
۱۱۵-۱۲۷	ج-۵-الف: فعالان سیاسی
۱۱۵-۱۲۷	ب) مشارکت سیاسی غیر ساختاری
	ب-۱: انقلاب
۱۱۵-۱۱۷	الف-۱-ب: مفهوم انقلاب
۱۱۸-۱۲۰	ب-۱-ب: تاریخچه شکل گیری انقلاب از دیدگاه امام خمینی
۱۲۰-۱۲۵	ج-۱-ب: اهداف انقلاب و قیام از دیدگاه امام خمینی
۱۲۰-۱۲۱	ج-۱-ب: توحید و دعوت به خدا
	ج-۲-ب: حفظ و گسترش اسلام و اهداف اسلام و اهداف اسلامی یا دعوت به اسلام در جهان
۱۲۱-۱۲۲	ج-۳-ب: اجرای اهداف و ارزشهای اسلامی
۱۲۲-۱۲۳	ج-۴-ب: فدا شدن در راه اسلام (تضحیه)
۱۲۳	ج-۵-ب: احیای هویت انسانی و اسلامی
۱۲۳-۱۲۴	ج-۶-ب: مبارزه با زراندوزی و رفاه طلبی
۱۲۴-۱۲۵	د-۱-ب: ویژگی های انقلاب از منظر امام خمینی
۱۲۵-۱۲۸	و-۱-ب: پیامد های انقلاب اسلامی مورد نظر امام خمینی
۱۲۸-۱۳۱	و-۱-ب: لبنان
۱۲۸	و-۲-ب: مصر
۱۲۸	و-۳-ب: عراق
۱۲۹	و-۴-ب: افغانستان
۱۲۹	و-۵-ب: عربستان سعودی و کشورهای حوزه خلیج فارس
۱۳۰-۱۳۱	ب-۲: اعتصاب
۱۳۱-۱۳۵	ب-۳: تظاهرات
۱۳۵-۱۳۷	ج) مشارکت سیاسی ساختاری
۱۳۷-۱۴۵	الف-ج: مصادیق مشارکت سیاسی ساختاری از منظر امام خمینی
۱۳۷-۱۳۹	الف-ج-۱: مطبوعات
۱۳۹-۱۴۱	الف-ج-۲: احزاب
۱۴۱-۱۴۳	الف-ج-۳: آزادی بیان
۱۴۴-۱۴۵	الف-ج-۴: حق رأی
۱۴۵-۱۶۴	ب-ج: شیوه های انجام مشارکت سیاسی ساختاری از دیدگاه امام خمینی
۱۴۵-۱۵۱	ب-۱-ج: امر به معروف و نهی از منکر
۱۴۶	الف-۱-ب-ج: وجوب امر به معروف و نهی از منکر از دیدگاه امام خمینی
۱۴۷	ب-۱-ب-ج: شرایط امر به معروف و نهی از منکر از دیدگاه امام خمینی
۱۴۷-۱۴۸	ج-۱-ب-ج: مراتب امر به معروف و نهی از منکر از دیدگاه امام خمینی

۱۴۸-۱۵۱	د-۱-ب-ج:توصیه امام خمینی به قوای انتظامی، نظامی، مجلس و دولت و ادارات دولتی جهت انجام فرضیه امر به معروف و نهی از منکر.....
۱۵۱-۱۵۳	۲-ب-ج: انتخابات.....
۱۵۳-۱۵۶	۳-ب-ج: رفراندم.....
۱۵۶-۱۶۱	۴-ب-ج: نهاد شورا.....
۱۶۱-۱۶۴	۵-ب-ج: اصناف.....
۱۶۴-۱۶۸	ج-ج: بسترهای شکل‌گیری مشارکت سیاسی ساختاری از دیدگاه امام خمینی.....
۱۶۵-۱۶۷	۱-ج-ج: جمهوریت.....
۱۶۷-۱۶۹	۲-ج-ج: اسلامیت.....
۱۶۹-۱۷۵	د-خلاصه و نتیجه‌گیری.....
۱۷۶-۲۲۰	فصل پنجم: ساز و کارهای مشارکت سیاسی از دیدگاه امام خمینی
۱۷۶	-مقدمه.....
۱۷۶-۱۸۵	الف) سازوکارهای شرعی مشارکت سیاسی از دیدگاه امام خمینی
۱۷۶-۱۷۹	۱-الف: امر به معروف و نهی از منکر.....
۱۷۹-۱۸۲	۲-الف: نظارت همگانی بر امور.....
۱۸۲-۱۸۴	۳-الف: نصیحت بیان حقایق تلخ (انتقاد).....
۱۸۴-۱۸۶	۴-الف: استیضاح و بازخواست.....
۱۸۶-۱۹۷	ب) سازوکارهای قانونی مشارکت سیاسی از دیدگاه امام خمینی
۱۸۶-۱۸۹	۱-ب: نهاد ریاست جمهوری.....
۱۸۹-۱۹۱	۲-ب: قوه مقننه (مجلس شورای اسلامی).....
۱۹۱-۱۹۳	۳-ب: مجلس خبرگان رهبری.....
۱۹۳-۱۹۵	۴-ب: شورای نگهبان.....
۱۹۵-۱۹۷	۵-ب: مجمع تشخیص مصلحت نظام.....
۱۹۷-۲۱۴	ج: ساز و کارهای قانونی - عرفی مشارکت سیاسی از دیدگاه امام خمینی
۱۹۷-۲۰۱	۱-ج: حزب.....
۲۰۱-۲۰۵	۲-ج: رسانه‌های گروهی.....
	الف-۲-ج: مطبوعات.....
	ب-۲-ج: رادیو تلویزیون.....
۲۰۵-۲۰۷	۳-ج: انتخابات.....
۲۰۷-۲۱۱	۴-ج: شورا و مشورت.....
	الف-۴-ج: اظهارات و بیانات.....
	ب-۴-ج: سیره عملی.....
۲۱۱-۲۱۴	۵-ج: رفراندم.....

۲۱۴-۲۲۰د: خلاصه و نتیجه گیری
۲۲۱-۲۲۷-خلاصه و نتیجه گیری پایانی
۲۲۸-۲۴۱ فهرست منابع
۲۲۸-۲۴۰الف-منابع فارسی
۲۴۱ب:منابع لاتین

فصل اول:

کلیات روشی

- طرح مساله
- هدف پژوهش
- سوالات اصلی و فرعی
- پیش فرضها
- فرضیه
- تعریف مفاهیم
- روش پژوهش
- قلمرو پژوهش
- سوابق و جنبه های جدید این پژوهش
- سازماندهی پژوهش

- طرح مسأله:

مشارکت سیاسی در ادبیات سیاسی قرون معاصر به عنوان یکی از مفاهیم پایه ای مورد توجه قرار گرفته و همسو با مباحث نوسازی و توسعه سیاسی عمق و غنای بیشتری یافته است، به گونه ای که امروزه تمامی کشورهای جهان اعم از دموکراتیک و غیردموکراتیک برآنند که با بهره جستن از واژگانی نظیر مشارک سیاسی و مشارکت دادن مردم در اداره امور خلاء ناشی از بحران مشروعیت خویش را مرتفع نمایند. بنابراین جهت اهمیت این مفهوم و با توجه به دگرگونی نظام بین الملل و تغییر و تحولاتی که کشورمان پس از جنگ تحمیلی و دوران سازندگی پشت سر گذرانده است ضرورت پرداختن به ادبیات مشارکت سیاسی بیشتر از گذشته احساس می شود. همچنین نظر به اهمیت این ضرورت، واکاوی ابعاد مختلف مشارکت سیاسی و چگونگی بومی سازی و انطباق آن با گذاره های اسلامی و ایمانی به همراه سود جستن از آراء و اندیشه های حضرت امام خمینی به عنوان بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران حائز اهمیت اساسی می باشد.

- هدف پژوهش:

هدف اساسی که این پژوهش به دنبال آن می باشد، روشن ساختن ابعاد مشارکت سیاسی و تعیین متغیرهای بومی و مذهبی آن از دیدگاه امام خمینی می باشد؛ بنابراین تشریح این پدیده از دیدگاه امام خمینی (ره) به همراه بهره گیری از آرای ایشان می تواند راهگشای بسیاری از مشکلات علمی و اجرایی باشد که نظام جمهوری اسلامی ایران در این مقطع زمانی با آن مواجه است.

- سوالات اصلی و فرعی پژوهش:

سؤالی که به عنوان دغدغه اصلی این نوشتار مطرح می باشد این است که مفهوم، انواع و ساز و کارهای مشارکت سیاسی از دیدگاه امام خمینی چه چیزی می باشد؟ سوالات فرعی که در این راستا قابل طرح می باشند عبارتند از اینکه:

اولاً) در اندیشه سیاسی امام خمینی مشارکت سیاسی دارای چه ماهیتی می باشد؟

ثانیاً) مشارکت سیاسی مورد نظر امام خمینی چه انواعی دارد؟

ثالثاً) امام خمینی چه ساز و کارهایی را برای مشارکت سیاسی مورد نظر خویش طراحی کرده است؟

- پیش فرضها:

دو پیش فرض اساسی که در این نوشته قابل طرح می باشند عبارت است از:

۱. مشارکت سیاسی به عنوان یکی از مفاهیم اساسی و مستقر در ادبیات سیاسی در دوران معاصر می باشد که نظامهای سیاسی چاره ای جزء به رسمیت شناختن آن ندارند.

۲. امام خمینی با توجه به محتوای تعالیم اسلامی به امر مشارکت سیاسی پرداخته است.

- فرضیه

فرضیه محوری که در این پژوهش طراحی شده به این شرح است که: آراء هستی شناختی، معرفت شناختی و انسان شناختی امام خمینی که متأثر از تعالیم اسلامی می باشد، در تعریف ایشان از سیاست به عنوان مقوله ای دنیوی و اخروی تأثیرگذار بوده است به نحوی که ایشان در این راستا از استقرار حکومت اسلامی، برقراری عدل، ظلم ستیزی و حق تعیین سرنوشت به عنوان عمده ترین اهداف مشارکت سیاسی یاد می نمایند. همچنین ایشان با در نظر گرفتن این اهداف به دنبال ایجاد انسانی ایده آل در سطح خرد و جامعه جهانشمول اسلامی در سطح کلان می باشند. به گونه ای ایشان در قبل از پیروزی انقلاب اسلامی جهت جامعه عمل پوشاندن به آرمانهای اسلامی به مبارزه غیر ساختاری در قالبهایی نظیر انقلاب و اعتصاب و تظاهرات روی آوردند. و در دوران استقرار نظام اسلامی جهت حفظ این آرمانها، مشارکت

سیاسی ساختاری آن هم در قالب ساز و کارهای شرعی، قانونی و قانونی-
عرفی را مورد توجه قرار دادند.

- تعریف مفاهیم:

۱. مشارکت سیاسی فعالانه:

مشارکت سیاسی فعالانه یعنی اینک افراد و گروهها بر جهت گیری ها و
تصمیم گیری های حکومتی تأثیرگذارند.

به گونه ای که نوع و محتوای هر نظام سیاسی در جهت گیری افراد و
گروهها نقش اساسی دارد.»

۲. مشارکت سیاسی ساختاری:

مشارکت سیاسی ساختاری به آن نوع مشارکتی اطلاق می گردد که در درون
ساختارهای هر نظام سیاسی به وقوع می پیوندد. به نحوی که ساختارهای
نظام سیاسی امکانات لازم برای مشارکت افراد و گروهها را فراهم می نماید.

۳. مشارکت سیاسی غیر ساختاری:

منظور از مشارکت سیاسی غیرساختاری به آن نوع مشارکتی اطلاق می
گردد که چون نظم سیاسی زمینه لازم برای مشارکت افراد و گروهها در
درون ساختار هایش را به شیوه قانونی فراهم نمی نماید، لذا مشارکت
سیاسی در قالبهایی نظیر انقلاب، کودتا، اعتصابات و جنگهای چریکی به
طریقه غیرساختاری صورت می پذیرد.

۴. ساز و کارهای مشارکت سیاسی

منظور از ساز و کارهای مشارک سیاسی در این نوشتار به آن دسته از مکانیزمهایی اطلاق می گردد که مشارکت سیاسی به وسیله آنها تبلور عینی می یابد. به هر حال این ساز و کارها ممکن است مانند قوای مقننه و مجریه به وسیله قانون ایجاد شده باشد و یا اینکه مانند انتخابات و رسانه های گروهی آمیزه ای از عرف و قانون باشند. و یا اینکه آموزه های مذهبی مانند امر به معروف و نهی از منکر، بازخواست و استیضاح آن را به صورت انتزاعی ایجاد کرده باشد. بنابراین ساز و کارهای مشارکت سیاسی می تواند آمیزه ای از ساز و کارهای عینی (قانونی و عرفی) و انتزاعی (شرعی) باشد.

- روش پژوهش

روش مورد استفاده در این رساله توصیفی-تحلیل می باشد.

- قلمرو پژوهش:

قلمرو این پژوهش از حیث زمانی از سال ۱۳۲۲ زمان انتشار کتاب کشف الاسرار توسط امام خمینی تا سال ۱۳۶۸ بازنگری قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران را دربرمی گیرد.

- سوابق و جنبه های جدید این پژوهش:

در ارتباط با مشارکت سیاسی آثاری اعم از کتاب یا پایان نامه تحت عناوین رابطه مشروعیت و مشارکت سیاسی در جمهوری اسلامی ایران از کمال اکبری، مشارکت سیاسی زنان در ایران از نسرين مصفا، نقش مشارکت سیاسی نهادینه شده در تثبیت و تداوم نظام سیاسی از احمد نصیری، مشارکت سیاسی دانشجویان از سال ۱۳۷۴ به بعد از خانم سیما نبی زاده موحد، مشارکت سیاسی از دیدگاه امام خمینی از سید علی اصغر حسینی به رشته تحریر درآمده است.

در میان این آثار فی المثل آثاری مانند رابطه مشروعیت و مشارکت سیاسی از کمال اکبری، مشارکت سیاسی زنان در ایران از نسرين مصفا، یا نقش مشارکت سیاسی نهادینه شده در تثبیت و تداوم نظم سیاسی از احمد نصیری و پایان نامه سیما نبی زاده موحد تحت عنوان مشارکت سیاسی دانشجویان از سال ۱۳۷۴ به بعد، شرکت سیاسی را از حیث جامعه شناختی و در بستر تاریخ تحولات سیاسی و اجتماعی ایران آن هم در مقطع جمهوری اسلامی ایران مورد بررسی کنکاش قرار داده اند. در حالیکه اثر آقای سید علی اصغر حسینی تحت عنوان مشارکت سیاسی از دیدگاه امام خمینی مشارکت سیاسی را از منظر اندیشه ای مورد بررسی قرار می دهد. اما این پژوهش برخلاف آن دسته از آثار فوق الذکر که مشارکت سیاسی را از بعد جامعه

شناختی مورد مطالعه قرار می دهند. همسو با کار آقای سید علی اصغر حسینی، از منظر اندیشه سیاسی مشارکت سیاسی در اندیشه امام خمینی را مورد بررسی قرار می دهد. اما جنبه جدید این پژوهش در تمایز با اثر آقای سید علی اصغر حسینی نوع رویکرد آن به مقوله مشارکت سیاسی در اندیشه سیاسی امام خمینی می باشد. به گونه ای که این نوشته پژوهشی مفهوم، انواع و ساز و کارهای مشارکت سیاسی را مورد بررسی قرار می دهد در حالیکه در اثر آقای سید علی اصغر حسینی این چنین رویکردی به چشم نمی خورد.

- سازماندهی پژوهش:

این پژوهش در پنج فصل سازماندهی و تدوین شده است. در فصل اول این رساله مباحث مقدماتی نظیر طرح مساله، هدف پژوهش، سوالات اصلی و قرعی پژوهش، پیش فرضها، فرضیه، تعریف مفاهیم، روش پژوهش، قلمرو پژوهش، سوبق و جنبه های جدید این پژوهش، به همراه سازماندهی این پژوهش مورد بررسی قرار می گیرند.

اما در بخش دوم، چارچوب نظری این پژوهش تحت عناوینی چون تاریخچه مشارکت سیاسی، انواع ساز و کارهای مشارکت سیاسی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.